

2012-2024 YILLARI ARASINDA ÜLKEMİZE GELEN TURİSTLERİN SAĞLIK TURİZMİ KAPSAMINDA İNCELENMESİ

Analyzing the Tourists Coming to Our Country Between the Years 2012-2024 Within the Scope of Health Tourism

Muhammet KESİN

İstanbul Üniversitesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Dr. Öğrencisi

muhammetkesin78@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-4381-2557

Öz

Sağlık turizmi, ekonomiye katkısı ve insan ilişkilerine etkisiyle dünyanın en önemli hizmet alanlarından biridir. Bu araştırmanın amacı, ülkemizi ziyaret eden yabancı ziyaretçilerin geliş nedenlerini ve sağlık turizminin bu bağlamdaki etkisini sayısal veriler ve görseller aracılığıyla incelemektir. Araştırmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan 2024 yılı turizm istatistikleri kullanılmıştır. Veriler, 13 yıllık bir dönemi kapsayacak şekilde grafiklere dönüştürülmüş ve yıllık değişimler incelenmiştir. Analizler, 2012-2024 döneminde sağlık turizmi kapsamında Türkiye'yi ziyaret eden ziyaretçilerin sayısının yaklaşık beş kat arttığını ve yabancı ziyaretçilerin sayısının iki katına çıktığını göstermektedir. Özellikle COVID-19 sonrasında sağlık turizmi amacıyla gelen ziyaretçilerin sayısında belirgin artış bulunmaktadır. Pandemi sürecine rağmen sağlık turizmi, gelir ve ziyaretçi sayısı açısından diğer turizm alanlarına kıyasla daha az etkilenmiş ve 2020 yılında toplam turizm gelirleri içindeki payını en yüksek seviyeye taşımıştır. Pandemi sonrası süreçte de sağlık turizmi gelirlerinde yükselişin devam ettiği görülmektedir. Bu sonuçlar, Türkiye'nin sağlık turizmi alanındaki uluslararası tanınırlığının ve rekabet gücünün giderek arttığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Turizmi, Halk Sağlığı, Turizm Ekonomisi.

Abstract

Health tourism is one of the most important service areas in the world with its contribution to the economy and its impact on human relations. The aim of this study is to examine the reasons for the arrival of foreign tourists visiting our country and the impact of health tourism in this context through numerical data and visuals. Tourism statistics for the year 2024 published by the Turkish Statistical Institute were used in the study. The data were converted into graphs covering a 13-year period and annual changes were analyzed. Analyses show that the number of tourists visiting Turkey for health tourism in the 2012-2024 period has increased five-fold and the number of foreign tourists has doubled. Especially after the COVID-19 pandemic, there is a significant increase in the number of tourists coming for health tourism. Despite the pandemic,

health tourism was less affected than other tourism areas in terms of both revenue and number of visitors and reached the highest share in total tourism revenues in 2020. Following the pandemic, it is seen that the rise in health tourism revenues continued in the post-pandemic period. These results show that Turkey's international recognition and competitiveness in the field of health tourism is gradually increasing.

Keywords: Health Tourism, Public Health, Tourism Economics.

Giriş

Sürekli gelişen ve büyüyen turizm sektörü, dünyanın en büyük hizmet sektörlerindendir. Sektör, ülkeler için büyük bir gelir kaynağı konumunda olup insan ilişkileri ve küresel uluslararası bağlantılar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Dünya genelinde, turizm ekonomiye önemli faydalar sağladığı için son derece önemli bir sektör olarak görülmektedir (Roman, Roman ve Wojcieszak-Zbierska, 2022: 480; Gündüz ve Dönmez, 2018: 152; Nadirov ve Dönmez, 2021: 80). Sağlık turizmi hizmet kolu, küresel bir büyüme endüstrisi olma yolunda büyük bir potansiyele sahiptir. Araştırmacılar sağlık turizminden doğan gelirin 2012 yılında 439 milyar dolar olduğunu ve 2023 yılında ise bu gelirin 830 milyar dolara ulaşarak neredeyse 2 kat büyüdüğünü belirtmektedir (Global Wellness Institute, 2024).

Sağlık, bireylerin fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan iyi olma durumudur (World Health Organization, 1946). Toplumlar sağlıklı olmak ve sağlıklarını geliştirebilmek amacıyla sürekli arayış halindedirler. Sağlık arayışı doğrultusunda bireyler bulundukları yerlerden farklı yerlere seyahat edebilmekte ve bu durum sağlık turizmini doğurmaktadır (Demir ve Özcan, 2024: 293). Sağlık turizmi fiziksel, sosyal ve ruhsal sağlığı geliştiren, tıbbi müdahaleleri ve sağlıklı yaşam aktivitelerini içeren, sağlığı korumak veya iyileştirmek için yapılan seyahatler olarak tanımlanır. Son yıllarda sağlık hizmetlerinin turizmdeki rolü daha da önemli hale gelmekte olup seyahat eden bireyler özellikle diğer ülkelerde hastalık tedavisi ve seyahat sağlık hizmetleri aramaktadır (Jiang, Wu ve Song, 2022). Gelişen teknoloji ile ülkeler arası veya şehir içi seyahatlerin kolaylaşması, küreselleşme ve yaşam kalitesi farkındalığının artması, insanlara farklı deneyimler olanağı sunarak sürekli gelişen turizm seçeneklerine olan taleplerini ve sağlık turizmi hareketliliğini arttırmaktadır. Sağlık turizmi, son yıllarda giderek daha da önemli hale gelmektedir (Uygun, 2022: 804; Dönmez ve Türkmen, 2019: 1698). Bireyler yaşlandıkça, turistik geziler ile gittikleri şehirlerde fiziksel ve ruhsal durumlarını iyileştirecek sağlık arayışına girmektedir. Geçmişe kıyasla günümüzde, özellikle gelişmiş ülkelerde, yoksul kesimin azalması ile kişilerin sağlık durumlarını iyileştirme amacıyla lüks mal ve hizmetlere talepleri artmaktadır. Sağlık turizmine olan ilginin artması da turizm hizmetleri pazarında görülen temel gelişmelerden biridir (Erfurt-Cooper ve Cooper, 2009; Roman vd., 2022: 480). Giderek büyüyen sağlık turizmi sektörü ve büyük maliyetler göz önüne alındığında araştırmada ülkemizi ziyaret eden yabancı turistlerin geliş nedenlerini ve sağlık turizminin bu bağlamdaki etkisini vurgulamak amaçlanmıştır.

Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi, bireylerin tedavi amacıyla yaşadıkları yer dışında başka bölgelere seyahat etmelerini ifade eden bir kavramdır (Uygun, 2022: 804). Dünyanın en eski turizm türlerinden biri olan sağlık turizmi, antik Yunan döneminden bu yana insanların şifa arayışıyla farklı coğrafyalara yönelmelerine neden olmuştur. Türkiye, sunduğu maliyet avantajları, keşif imkânları ve yüksek kaliteli teknolojik altyapısı ile sağlık turizmi açısından önemli bir yer edinmektedir. Özellikle saç ekimi, estetik cerrahi gibi sağlık hizmetlerini ülkemiz, Avrupa ülkelerine kıyasla çok daha uygun fiyatlarla bu hizmeti sunmaktadır (TÜRSAB, 2014). Ayrıca ülkemiz plastik cerrah sayısı bakımından ön plana çıkmakta olup dünya genelinde İspanya, Fransa, İtalya ve Hollanda gibi ülkeleri geride bırakarak 12. sırada yer almaktadır (<https://www.statistico.com>)

Ülkemizde sağlık turizmi; medikal turizm, spa-wellness, engelliler ve yaşlı yetişkinler için olmak üzere üç başlıkta sürdürülmektedir (Uygun, 2022: 804).

Termal Turizm: SPA-Wellness turizmi olarak adlandırılabilen bu turizm çeşidi, termal suların çok sayıda tedavide ya da eğlence amaçlı kullanılmasıdır. Genel olarak, sıcak su kaynağının bulunduğu yerlere kurulan işletmelerde bulunan kaplıca suları ağrı azaltmaya yönelik, rehabilitasyon ve egzersize yönelik uygulanabilmektedir (Kördeve, 2016: 51).

Yaşlı ve Engelli Turizmi: Bir kişinin 65 yaşına geldiğinde engelli olma olasılığı dört yaşındaki birinden 14 kat daha fazladır (Bowtell, 2015: 203). Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre 65 yaş üstü insanların %35'i bir tür engelliliğe sahiptir (Alen, Dominguez, ve Losada, 2012: 139). Sağlık turizmi kapsamında yer bulan bu turizm çeşidi, yaşlı ve engelli kişilerin sağlığının korunmasını amaçlamaktadır. Sağlık hizmeti sunan tesisler, yaşlı bakım evleri, istirahat alanları ile tatil köyleri gibi yerleşkeler yaşlı ve engelli turizmi için kullanılan alanlardır (Dursun, Sormaz ve Pekerşen, 2024: 1; Darcy, Cameron ve Pegg, 2010: 515).

Medikal Turizm: Medikal turizm, tıbbi bakım alma amacıyla farklı bir bölgeye seyahati tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Turistler, daha düşük maliyet, arkadaş veya aile tavsiyeleri, tıbbi bakımı bir tatil destinasyonu ile birleştirme düşüncesi, kültürel olarak benzer bir sağlayıcıdan bakım alma tercihi veya ikamet ettikleri ülkede bulunmayan bir prosedür veya işlemler gibi çeşitli nedenlerle farklı bir bölgede tıbbi bakım arayışında bulunurlar. Medikal turizm kapsamında estetik cerrahi (karın germe, meme büyütme, göz kapağı ameliyatı, liposuction ve rinoplasti), kanser tedavisi, diş bakımı, kısırlık tedavileri, madde kullanım bozuklukları için rehabilitasyon turizmi, nakil işlemleri gibi tedaviler yer almaktadır (Centers for Disease Control and Prevention, 2024). Dünya çapında kök hücre nakillerinin %40'tan fazlası farklı bir ülkeden donörleri içermektedir. Ayrıca ülkeler arasında büyük maliyet farklılıkları da sağlık turizminin önünü açmaktadır (Lin ve Wilson, 2013: 1752; Schmidt, 2024: 251). Örneğin Tayland, uygun maliyetli estetik cerrahi ve elektif olmayan tıbbi müdahaleler açısından öne çıkan destinasyonlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Ülkede yüz germe ve koroner bypass gibi operasyonların ortalama maliyeti yaklaşık 25.000 Amerikan dolarıdır; bu rakam, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki benzer prosedürlere kıyasla yaklaşık %80 oranında daha düşüktür (Ateş ve Sunar, 2024: 342). Benzer şekilde burun estetiği

operasyonlarının maliyetleri ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Türkiye’de ortalama 3.100 dolar seviyesinde gerçekleştirilen bu ameliyat, Amerika Birleşik Devletleri’nde yaklaşık 6.500 dolar, Malezya’da ise yaklaşık 2.200 dolar civarındadır. Karın germe ameliyatı da Türkiye’de ortalama 4.000 dolara mal olurken, Polonya’da bu rakam yaklaşık 3.500 dolar, Amerika Birleşik Devletleri’nde ise 8.000 dolara kadar çıkabilmektedir. Bu veriler, sağlık turizmi kapsamında maliyet avantajlarının bazı ülkeler açısından önemli bir çekim unsuru oluşturduğunu ortaya koymaktadır (Temizkan ve Temizkan, 2020: 84).

Sağlık Turizmi Sebebiyle Oluşabilecek Riskler

Farklı ülkelerden alınacak sağlık hizmetleri çeşitli risk ve sonuçları da beraberinde getirebilmektedir (Lin ve Wilson, 2013: 1752). Bu riskler şu şekilde sıralanabilir;

Bulaşıcı Hastalıklar: Tüm tıbbi prosedürlerde bir miktar enfeksiyon riski (yara enfeksiyonları, kan dolaşımı enfeksiyonları, donör kaynaklı enfeksiyonlar ve hepatit B, hepatit C ve HIV) bulunmaktadır.

Bakım Kalitesi: Bazı ülkelerin lisans, kimlik ve akreditasyon sürdürme gereksinimleri düşük seviyelerde olabilir ve bu ülkelerde sahte ilaçlar ya da daha düşük kaliteli tıbbi cihazlar kullanılabilir.

İletişim zorlukları: Hizmet alacak kişi akıcı bir şekilde dil konuşmadığı takdirde tesise şikâyetini anlatma veya bakım alma esnasında kendini farklı ve yanlış ifade ederek eksik ya da hatalı tedavi almaya sebep olabilir.

Hava Seyahati: Ameliyattan sonra uçmak, derin ven trombozu da dâhil olmak üzere kan pıhtısı riskini artırabilir.

Bakımın Sürekliliği: Komplikasyonlar için takip bakımı pahalı olabilir. Tedavi uzun sürebilir ve bu durum kişilerin sağlık sigortası tarafından karşılanmazsa büyük maliyetlere yol açabilir (Centers for Disease Control and Prevention, 2023).

Türkiye’de Sağlık Turizmi ve Hedefleri

Türkiye’ye gelen ziyaretçilerin %2.4’ü, sağlık ve tıbbi sebeplerle ülkemize gelmektedir. Ülkemizin termal imkanları, dört mevsimi yaşayabilmesi, üç bölgesinin denizler ile çevrili olması, gelişmiş tıbbi tedavi fırsatları, ülkeler arası seyahat kolaylığı vb. çok sayıda durum sağlık turizmi bakımından cazip kılmaktadır. Özellikle Avrupa’da yaşayan nüfusunun yaş ortalamasının giderek artmasıyla da Türkiye sağlık turizmi açısından daha da önemli konuma gelmektedir (Kesin, Horasan ve Çil, 2023: 407). Bu bağlamda ülkemizin termal turizm, medikal turizm ve engelli ve yaşlı turizmi için çeşitli hedefleri bulunmaktadır. Bu hedefler arasında, termal turizmde 100 bin yatak kapasitesine ulaşılması, 1,5 milyon yabancı turiste termal hizmetlerin sağlanması, 3 milyar dolar gelir elde edilmesi hedeflenmektedir. Medikal turizmde dünyada ilk beş ülke arasında yer almak, 750 bin medikal yabancı turistin tedavi edilmesi ve medikal turizm kapsamında 5,6 milyar dolar gelir elde edilmesi hedeflenmektedir. Sağlık

Bakanlığı raporuna göre yaşlı turizmde 150.000 yabancı turist konaklaması ve 750 milyon dolar kazanç elde edilmesini hedeflenmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2018).

Yöntem

Bilimsel çalışmalarda, birincil kaynak, özgün verileri veya doğrudan gözlem, deney ya da araştırma sonuçlarını aktaran içeriktir; ikincil kaynak ise, daha önce üretilmiş bir bilginin yorumlandığı, analiz edildiği ya da özetlendiği içerikleri ifade eder. Bu araştırmada başka bir kurumun topladığı, düzenlediği ve yayımladığı mevcut veriler kullanılması sebebiyle ikincil veriler kullanılarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Geliş nedenine göre çıkış yapan ziyaretçiler ifadesi ise ülkeye giriş yaptıktan sonra, çıkışta beyan edilen geliş amaçlarına göre sınıflandırılan ziyaretçileri ifade etmektedir (TÜİK, 2025). Bu bağlamda 2012-2024 yılları arasında Türkiye'yi ziyaret eden yabancı ziyaretçilerin geliş nedenleri ve sağlık turizminin yeri incelenmiştir. Veriler, TÜİK tarafından yayımlanan 2024 yılı turizm istatistiklerinden elde edilmiştir. Yayımlanan raporda 2012 yılından 2024 yılına kadarki süreçte gelen ziyaretçilerin verileri yer almaktadır, 2025 yılına dair veriler bulunmadığı için araştırmaya dahil edilmemiştir. Veriler, sağlık turizminin Türkiye ekonomisindeki konumunu ve önemini daha iyi anlayabilmek için 13 yıllık bir dönemi kapsayacak şekilde tablo ve grafiklere dönüştürülmüştür.

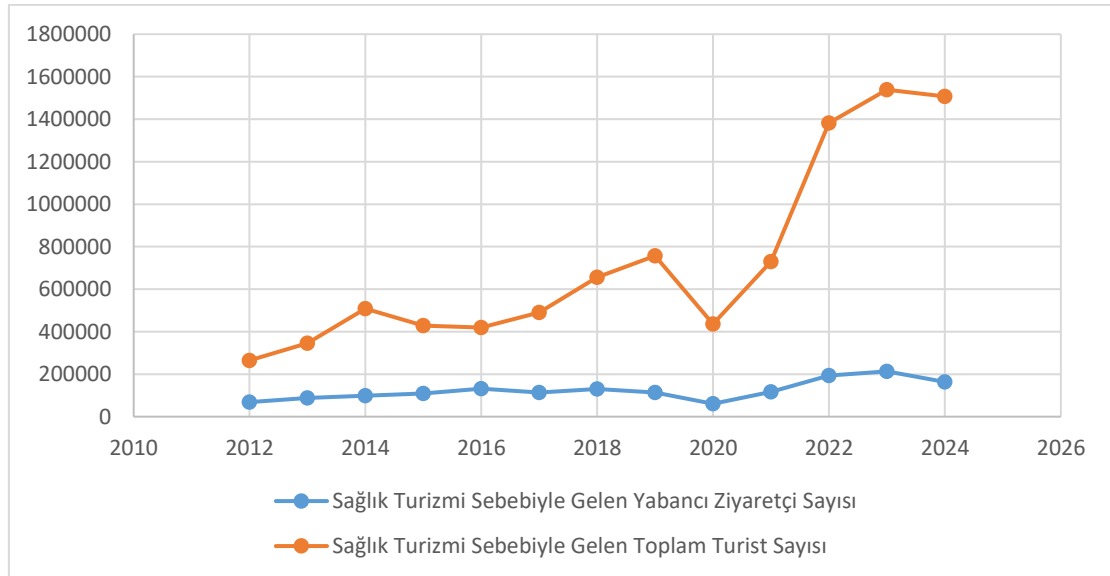
Araştırma Bulguları

Tablo 1’de geliş nedenine göre çıkış yapan ziyaretçilerin sayısı yer almaktadır. Araştırma bulgularına göre 2012 yılından 2024 yılına kadarki süreçte Türkiye sağlık turizmi alanında büyük gelişme göstermiştir. 2012 yılında 779 milyon dolar olan sağlık turizmi geliri, 2023’te 3 milyar doları aşarak yaklaşık dört katlık bir artış gerçekleşmiştir. Sağlık turizmi amacıyla gelen ziyaretçi sayıları da benzer bir yükseliş göstermiş; 2012 yılında yaklaşık 265 bin iken 2023’te 1,5 milyonun üzerine çıkmıştır. Özellikle 2020 sonrası dönemde sağlık turizmi, toplam ziyaretçi sayılarındaki dalgalanmalara rağmen dayanıklılığını koruduğu ve pandemi sürecine rağmen sektörde tercih edilen bir ülke konumunda olduğumuz görülmektedir. Ayrıca Türkiye’nin sağlık turizminde artan etkinliği, yabancı turist hareketliliği üzerinden de değerlendirilebilmektedir. 2012 yılında sağlık turizmi sebebiyle gelen yabancı ziyaretçi sayısı 68.875 iken, bu sayı 2023 yılında en yüksek seviyeye ulaşarak 213.284’e ulaşarak yaklaşık üç kat artış göstermiştir. 2024 yılında ise bu sayıda bir miktar düşüş olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Geliş Nedenine Göre Ziyaretçilerin Sayısı, 2012 - 2024

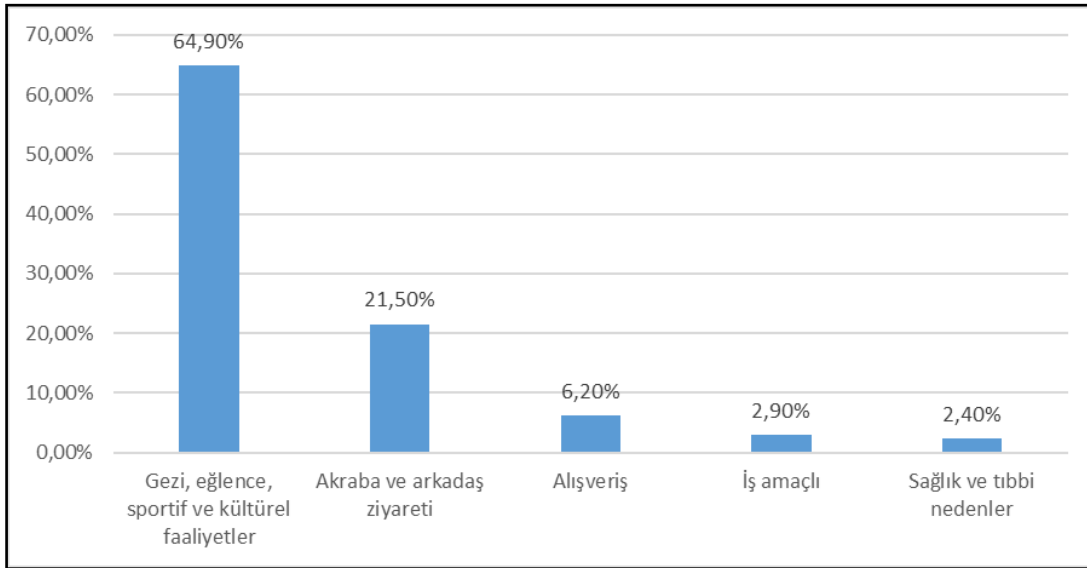
Yıl	Sağlık Turizmi Sebebiyle Gelen Yerli Ziyaretçi Sayısı	Sağlık Turizmi Sebebiyle Gelen Yabancı Ziyaretçi Sayısı	Herhangi Bir Sebeple Gelen Toplam Ziyaretçi Sayısı
2012	196 173	68 875	36 463 921
2013	258 742	87 441	39 226 226
2014	410 015	98 608	41 415 070
2015	319 135	109 759	41 617 530
2016	287 257	131 687	31 365 330
2017	377 246	113 809	38 620 346
2018	525 253	131 067	45 628 673
2019	643 306	113 620	51 860 042
2020	374 932	60 757	15 826 266
2021	612 305	117 287	29 357 463
2022	1 187 547	194 260	51 369 026
2023	1 325 359	213 284	57 077 440
2024	1 342 931	163 511	62 232 447

Şekil 1. Sağlık Turizmi Kapsamında Gelen Ziyaretçilerin 2012-2024 Yılları Arasındaki Dağılımı

Şekil 1’de sağlık turizmi kapsamında gelen ziyaretçilerin yıllara göre dağılımı yer almaktadır. Özellikle COVID-19 pandemi sürecinden itibaren sağlık turizmi kapsamında gelen ziyaretçilerin sayısının arttığı görülmektedir. 2012 yılında sağlık amaçlı gelen yabancı ziyaretçilerin toplam ziyaretçiler içindeki payı %0,19 düzeyindeyken, bu pay 2023’te ancak %0,37’ye ulaşabilmiştir. 2024 yılına gelindiğinde ise bu oran %0,26’ya gerilemiştir. Bu veriler, Türkiye’nin sağlık turizminde gelir açısından önemli kazanımlar elde etmesine karşın, sağlık amaçlı gelen yabancı ziyaretçi sayısının toplam ziyaretçi sayısı içindeki payının düşük kaldığını göstermektedir.

Şekil 2. 2012-2024 Yıllarında Geliş Nedenine Göre Ziyaretçilerin Oranı (%)

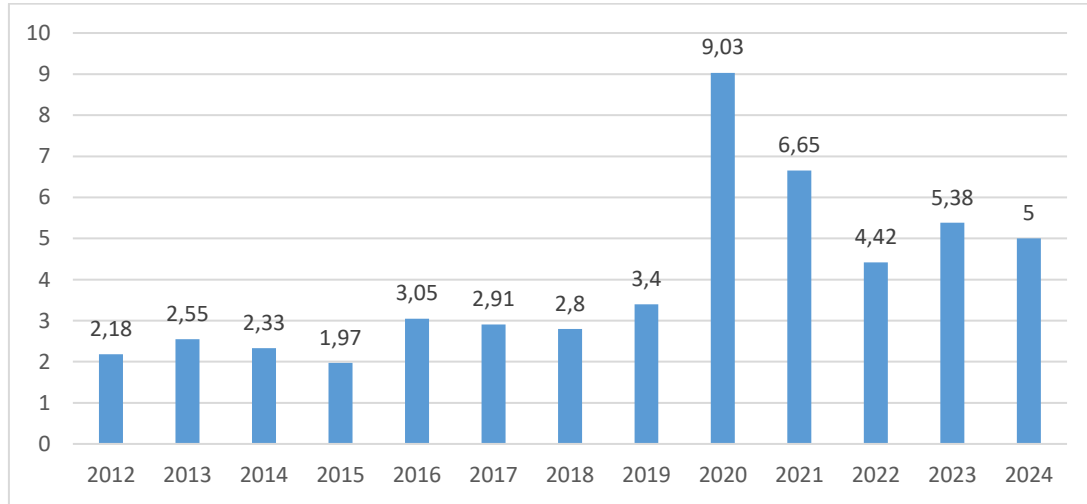
Şekil 2’de Türkiye’den gelen ziyaretçilerin 2024 yılı dağılımı yer almaktadır. Yıllık bazda ziyaretçilerin geliş amaçları arasında ilk sırada %64,9 oran ile gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler yer alırken sağlık turizminin payı ise %2,4 olduğu görülmektedir.

Tablo 2’de sağlık turizminde ziyaretçilerden elde edilen turizm gelirleri ile toplam turizm gelirlerinin yıllara göre dağılımı yer almaktadır. Araştırma bulgularına göre 2012–2015 yılları arasında sağlık turizmi gelirlerinde dalgalı bir seyir izlenmiştir. 2015 yılında hem sağlık turizmi hem de toplam turizm gelirlerinde düşüş yaşanmıştır; bu dönemdeki siyasi, ekonomik ve bölgesel istikrarsızlıkların etkili olduğu düşünülebilir. 2016–2019 döneminde sağlık turizmi gelirlerinde artış gözlenmektedir. 2016 yılında sağlık turizmi gelirleri 811 milyon dolara yükselmiş, bu artış 2019’da 1,46 milyar dolara ulaşarak ivmesini sürdürmüştür. Aynı dönemde toplam turizm gelirleri de yeniden artışa geçmiştir. 2020 yılında pandeminin etkisi sebebiyle toplam turizm gelirleri ciddi biçimde düşerken (15,1 milyar dolar), sağlık turizmi gelirleri nispeten daha az etkilenmiş ve 1,37 milyar dolar seviyesinde kalmıştır. 2021–2024 döneminde sağlık turizmi gelirlerinde hızlı bir yükseliş gözlemlenmektedir. Bu artış, Türkiye’nin sağlık turizmi alanında hem kapasitesini hem de uluslararası görünürlüğünü artırdığını göstermektedir. Ayrıca, bu dönemde toplam turizm gelirlerinin de toparlandığı, fakat sağlık turizminin daha yüksek oranda büyüdüğü görülmektedir.

Tablo 2. Türkiye’de Toplam Turizm Gelirleri İçinde Sağlık Turizminin Payı (2012-2024)

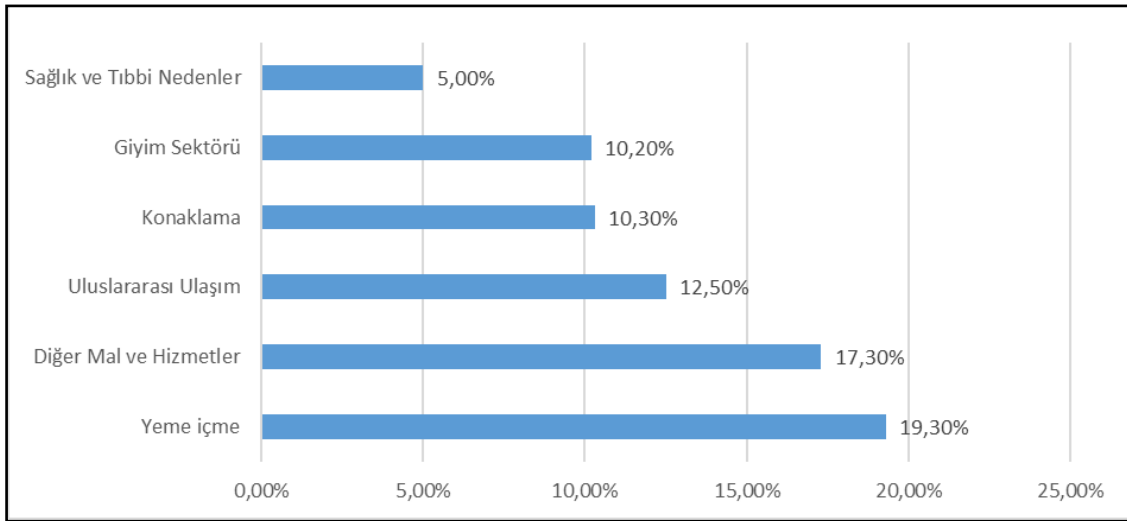
Yıl	Toplam Gelir	Sağlık Turizmi Geliri
2012	35717337	779194
2013	40186327	1028289
2014	41316834	963433
2015	37700923	745916
2016	26539007	811721
2017	31253835	910088
2018	35920910	1007239
2019	42851778	1459132
2020	15169371	1371189
2021	30309722	2016262
2022	49857030	2206750
2023	55874176	3006092
2024	60497018	3022957

Şekil 3. Sağlık Turizminden Elde Edilen Gelirlerin Toplam Turizm Geliri İçindeki Payı (%)

Şekil 3'te sağlık turizminin 2012-2024 yılları arasında toplam turizm geliri içindeki oranı yer almaktadır. 2012 yılında %2,18 olan sağlık turizmi payı, 2015 yılında %1,97 seviyesine kadar düşüş göstermiştir. Bu düşüş, sektördeki durağanlığı göstermektedir. Ancak 2016 yılından itibaren kademeli bir artış yaşanmış ve 2019'da bu oran %3,4'e ulaşmıştır. Bulgulara göre özellikle COVID-19 pandemisinin yaşandığı 2020 yılında sağlık turizmi gelirinin toplam turizm gelirleri içerisindeki payında en yüksek seviyeye ulaştığı görülmektedir. Pandemi sürecinin etkisiyle, sağlık hizmetlerine yönelik uluslararası talebin artması, sağlık turizminin payını %9,03 ile zirveye ulaşmasında etkili olmuştur. 2020 yılı sonrasında bu oran gerilese de hâlâ pandemi öncesine göre oldukça yüksek bir seviyede kalmıştır. Bu durum, sağlık turizminin pandeminin etkilerinin azalmasına rağmen kalıcı bir ekonomik katkı sağlamaya başladığını göstermektedir.

Şekil 4. Türkiye’de Harcama Türlerine Göre Ziyaretçilerden Elde Edilen Turizm Geliri (2024)

Şekil 4'te Türkiye’de harcama türlerine göre ziyaretçilerden elde edilen turizm gelirinin 2024 yılı dağılımı yer almaktadır. Yıllık bazda harcama türlerine göre ilk sırada %19,30 oran ile yeme içme sektörü, ikinci sırada %17,30 oran ile diğer mal ve hizmetler, üçüncü sırada %12,50 oran ile uluslararası ulaşım sektörü, dördüncü sırada %10,30 oran ile konaklama sektörü, beşinci sırada %10,20 oran ile giyim sektörü ve altıncı sırada %5,00 oran ile sağlık turizmi yer almaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre 12 yıllık süreçte ülkemizde sağlık turizmi amacıyla gelen ziyaretçi sayılarının önemli ölçüde arttığı gözlenmiştir. Ayrıca, 2020 yılında sağlık turizmi gelirinin toplam turizm gelirleri içindeki payı en yüksek seviyeye ulaşmış ve 2019 yılı sonrasında bu oranın önceki yıllara göre daha arttığı görülmektedir. Ülkemizde 1982 yılından itibaren başlatılan turizm yatırımlarının son yıllarda daha da artması turizm pazarındaki konumu güçlenmektedir. Bu kapsamda Türkiye’nin kültür ve turizm değerlerini diğer ülkelere tanıtmak amacıyla yurtdışı tanıtım bütçesinin her geçen yıl artırmaktadır. Ayrıca turizm gelirlerinde de benzer bir durum söz konusu olup ülkemiz turizm gelirleri bakımından en çok gelir elde eden ülkelerden biri konumuna gelmiştir (<https://www.ktb.gov.tr>). Bu durum Türkiye’de turizm

yatırımlarının devam ettiğinin ve yatırımlar sonucu ülkemize gelen ziyaretçilerin giderek arttığının göstergesidir. Ayrıca toplam turizm gelirleri ve ziyaretçilerin geliş sebepleri içerisinde sağlık turizminin üst sıralarda yer alması Türkiye'nin sağlık sektörünün uluslararası alanda önemli bir konumda yer aldığını göstermektedir.

Ülkemize sağlık turizmi kapsamında gelen ziyaretçilerin sayısının 2012 yılından 2024 yılına kadarki süreçte yaklaşık 5 kat, yabancı ziyaretçi sayısının ise 2 kat arttığı görülmektedir. Ayrıca ülkemizde 2015 yılında hem sağlık turizmi hem de toplam turizm gelirlerinde önemli düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu süreçte meydana gelen Rusya krizi, ülkenin seçim sürecinde olması, Ankara ve İstanbul'da meydana gelen terör saldırıları gibi durumlar turizm sektörünü olumsuz etkilemiştir (TÜRSAB, 2016). Ardından meydana gelen terör, politik ve askeri olaylardan dolayı 2016 yılında da sağlık turizmi ve toplam turist sayısının azalması kaynaklandığı düşünülmektedir (Günay, 2020: 839).

Araştırma bulgularımızda özellikle COVID-19 pandemi sürecinde ülkemize gelen ziyaretçi sayısının ise önemli düzeyde azaldığı görülmektedir. Verilere göre 2019 yılında sağlık kapsamında 756.926 turist hizmet alırken bu sayı 2020 yılında 435.691'e gerilemiştir. Ayrıca sağlık ve tıbbi nedenler ile ülkemize ziyaret eden turistlerden elde edilen gelir 2019 yılında 1.459.132 bin ABD Doları iken 2020 yılında bu gelir yaklaşık % 10 azalarak 1.371.189 bin ABD Doları düşmüştür. Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi (USHAŞ) Sağlık Turizmi verileri de bulgularımızla benzer bir sonuç ortaya koymuş ve 2020 yılında yaşanan COVID-19 pandemisi sebebi ile sağlık turizmi geliri ve hasta sayılarında önemli düzeyde bir azalma meydana geldiğini bildirmiştir. Raporda, 2020 yılı sonrasında turizm gelirleri ve turist sayılarının giderek arttığı görülmektedir (USHAŞ, 2025). Bu durum COVID-19 pandemi sürecinde yaşanan kısıtlamalar, kapanma süreçleri ve alınan tedbirlerin ziyaretçi sayıları ve turizm gelirlerini etkilediğini göstermektedir. Ayrıca pandemi sürecinde turizm gelirleri içerisinde sağlık harcamalarının en yüksek seviyeye ulaştığı görülmektedir. Bu durumun sebebi ise ülkemizin fiyat politikası ve verilen hizmet açısından daha çok tercih edildiğini ve sağlık turizminde rekabetçi bir konumda olduğunu göstermektedir.

Ülkemizin termal kaynakları, gelişmiş sağlık altyapısı ve dört mevsim hizmet sunma kapasitesi, sağlık turizmi potansiyelini güçlendirmektedir. Bu bağlamda sağlık turizminin sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi için paydaşların işbirliği, pazar araştırmaları ve stratejik planlamalar büyük önem taşımaktadır. Özel sektör ve kamu kuruluşlarının düzenlemeleri, fiyat farklılaştırmaları ve hizmet kalitesinin artırılması, Türkiye'nin sağlık turizmi alanındaki rekabet gücünü yükseltecektir. Ayrıca, tıp eğitimindeki yabancı öğrenci kontenjanlarının artırılması ve mobil uygulamaların geliştirilmesi, sağlık turizmine olan ilgiyi artıracak ve sektörü daha da güçlendirecektir. Sağlık turizmine yönelik eksikliklerin belirlenmesi ve hizmet kalitesinin artırılması için yapılacak olan planlamalar, ülkemizin turizm gelirlerini ve sağlık turizminin ekonomideki payını artıracaktır. Özellikle, sağlık turizmi sektöründe hizmet kalitesini arttırmak, yasal düzenlemelere uyum sağlamak ve dijital pazarlamayı aktif bir şekilde kullanmak önem arz etmektedir. Ayrıca, sağlık turizminin geliştirilmesine ve kaliteyi artırmaya yönelik çalıştaylar, eğitimler ve bilgilendirme organizasyonlarının düzenlenmesi de sektörü olumlu etkileyecektir. Bu stratejilerin uygulanması, ülkemizin

sağlık turizmi alanındaki rekabet gücünü artıracak ve uluslararası alanda daha fazla tercih edilmesine olanak tanıyacaktır.

Kaynakça

- Alen, E., Dominguez, T. and Losada, N. (2012), "New opportunities for the tourism market: senior tourism and accessible tourism", in Kasimoglu, M. (Ed.), *Visions for Global Tourism Industry: Creating and Sustaining Competitive Strategies*, InTech, Rijeka, pp. 139-166.
- Ateş, A., & Sunar, H. (2024). Comparison of Türkiye's medical tourism market with existing and potential competitor countries. *Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5(2), 342-368.
- Bowtell, J. (2015). Assessing the value and market attractiveness of the accessible tourism industry in Europe: A focus on major travel and leisure companies. *Journal of Tourism Futures*, 1(3), 203-222.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2023). Medical tourism. Centers for Disease Control and Prevention. [Online] <https://wwwnc.cdc.gov/travel/page/medical-tourism> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].
- Centers for Disease Control and Prevention. (2024). Medical tourism. In CDC Yellow Book: Health information for international travel. [Online] <https://wwwnc.cdc.gov/travel/yellowbook/2024/health-care-abroad/medical-tourism> [Erişim Tarihi: 11.02.2025].
- Darcy, S., Cameron, B., & Pegg, S. (2010). Accessible tourism and sustainability: A discussion and case study. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(4), 515-537.
- Demir, T., & Özcan, A. (2024). Sağlık turizmi alanında hizmet sunanlara odaklanmış bilimsel araştırmaların meta analiz yöntemi ile incelenmesi. *Academic Social Resources Journal*, 9(3), 293-305.
- Dönmez, Y. ve Türkmen, F. (2019). Konaklama İşletmelerinde Peyzaj Düzenlemelerinin Önemi. *Journal of Turkish Tourism Research*, 3(4), 1698-1705.
- Dursun, K., Sormaz, Ü., & Pekerşen, Y. (2024). Geriatri turizmine kavramsal bir bakış. *International Journal of Tourism and Destination Studies (IJOTADS)*, 1(I/I), 1-11.
- Erfurt-Cooper, P., & Cooper, M. (2009). *Health and wellness tourism: Spas and hot springs* (Vol. 40). Channel View Publications.
- Global Wellness Institute. (2024). What is wellness tourism? Global Wellness Institute. [Online] <https://globalwellnessinstitute.org/what-is-wellness/what-is-wellness-tourism/> [Erişim Tarihi: 11.03.2025].
- Günay, F. (2020). Terör, Politik ve Askeri Olaylara Borsa İstanbul Turizm Sektörü Yatırımcı Tepkisi. *İzmir İktisat Dergisi*, 35(4), 839-856. <https://doi.org/10.24988/ije.202035412>
- Gündüz, B. ve Dönmez, Y. (2018). Üniversite Çalışanlarının Ekoturizm Algısı. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 20(2), 152-162.
- Jiang, L., Wu, H., & Song, Y. (2022). Diversified demand for health tourism matters: From a perspective of the intra-industry trade. *Social Science & Medicine*, 293, 114630.
- Kesin, M., Horasan, B., & Çil, E. (2023). "Sağlık turizmi" anahtar kelimesinin lisansüstü tezlerdeki bibliyometrik analizi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 407-421.
- Kördeve, M. K. (2016). Sağlık turizmine genel bir bakış ve Türkiye'nin sağlık turizmindeki yeri. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 2(1), 51-61.
- Lin, H. C., & Wilson, M. E. (2013). The globalization of healthcare: Implications of medical tourism for the infectious disease clinician. *Clinical Infectious Diseases*, 57(12), 1752-1759.

- Nadirov, A. ve Dönmez Y. (2021). Mimari Yapıların Turizm Üzerine Etkileri: Bakü Örneği. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 14(80), 80-96.
- Roman, M., Roman, M., & Wojcieszak-Zbierska, M. (2022). Health tourism –Subject of scientific research: A literature review and cluster analysis. International Journal of Environmental Research and Public Health, 20(1), 480.
- Schmidt, A. H. (2024). Unrelated hematopoietic stem cell donor registries: Present reality and future prospects. Current Opinion in Hematology, 31(6), 251–260.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2018). Sağlık turizminin geliştirilmesi programı eylem planı (Onuncu Kalkınma Planı, 2014-2018). [Online] https://www.sbb.gov.tr/wp-icerik/yuklemeler/2018/10/17Saglik_Turizminin_Gelistirilmesi_Programi.pdf> [Erişim Tarihi: 28.03.2025].
- Temizkan, S. P., & Temizkan, R. (2020). Dünyada ve Türkiye’de medikal turizm kapsamında plastik ve estetik cerrahi uygulamaların hizmet pazarlaması karması perspektifinden değerlendirilmesi. Journal of Gastronomy Hospitality and Travel, 3(2), 284–298.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2025). Turizm istatistikleri: IV. çeyrek - Ekim-Aralık ve yıllık, 2024. Türkiye İstatistik Kurumu. [Online] <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-IV.-Ceyrek:-Ekim-Aralık-ve-Yillik,-2024-53660>> [Erişim Tarihi: 22.02.2025].
- TÜRSAB. (2014). Sağlık turizmi raporu. Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği. [Online] https://www.tursab.org.tr/dosya/12186/saglikturizmiraporu_12186_5485299.pdf> [Erişim Tarihi: 12.04.2025].
- TÜRSAB. (2016). 2016 Türkiye turizm sektörü değerlendirme raporu. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği. [Online] https://www.tursab.org.tr/dosya/14066/tursab-rapor_14066_5822334.pdf> [Erişim Tarihi: 11.04.2025].
- USHAŞ. (2025). Sağlık turizmi verileri. USHAŞ. [Online] <https://www.ushas.com.tr/saglik-turizmi-verileri/>> [Erişim Tarihi: 17.02.2025].
- Uygun, M. (2022). An evaluation of Turkey's health tourism policies using a social network analysis approach. International Journal of Health Planning and Management, 37(2), 804-823.
- World Health Organization. (1946). Constitution of the World Health Organization. [Online] <https://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf>> [Erişim Tarihi: 28.03.2025].
- <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/2140,turizmverileripdf.pdf?0>> [Erişim Tarihi: 14.02.2025].
- <https://www.statistico.com/s/plastic-surgery-number-of-surgeons-by-country>> [Erişim Tarihi: 10.03.2025].